

XXV ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ПЕТА РЕДОВНА СЕСИЯ

Стенографски дневник

НА

17. заседание

Четвъртък, 2 декември 1943 г.

Открито в 16 ч. 45 м.

Председателствувал председателят Христо Калфов. Секретари: Стефан Багрилов и Николай Султанов.

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.		Стр.
Съобщения:		Говорили:	
Отпуски	167	м-р Димитър Шишманов	167
Проекторешение	167	М-р-предс.: Добри Божилов	168
Законопроект	167	Петко Стайнов	172
Дневен ред:		Никола Мушанов	173
Проекто-отговор на тронното слово. (Първо четене —		М-р Дочо Христов	175
продължение на разискванията. Второ четене) 167,	171	Стоян Никифоров	175
		Дневен ред за следващото заседание	177

Председател Христо Калфов: (Звъни) Има нужният брой народни представители. Отварям заседанието.

(Отсъствуват: Дичо Тодоров Стоянов, Найден Райнов, Неделчо Куюмджиев, Никола Логофетов и Петър Думанов)

Г-да народни представители! Има да направя следните съобщения.

Разрешен е отпуск на следните г-да народни представители: Александър Цанков — 3 дни, Георги Свиначков — 3 дни, Иван п. Константинов — 3 дни, Косю Анев — 2 дни и д-р Неделчо Куюмджиев — 3 дни.

Постъпили са:

От Министерството на финансите — предложение за разрешаване на руските манастири, скитове и килии в „Св. гора“ да изнесат разни хранителни продукти и други предмети, които да се освободят от заплащане на износни такси, данъци и герб.

От Министерството на земеделието и държавните имоти — законопроект за изменение и допълнение на закона за уреждане производството, преработката и търговията с червен пипер.

Ще ви бъдат раздадени и поставени на дневен ред.

Минаваме към точка първа от дневния ред:

Първо четене проекто-отговора на тронното слово — продължение на разискванията.

Има думата г-н министърът на външните работи и изповеданията.

Министър Димитър Шишманов: (От трибуната. Посрещнат с ръкоплескания) Г-да народни представители! Още от първите ми стъпки като министър на външните работи можах да установя, за свое голямо удоволствие, че Народното събрание храни към българската външна политика повишен интерес, който е продиктуван от една гражданствена загриженост за бъдещето на нашата скъпа родина, всред онази фъртуна, която се е надигнала и бушува из целия свят. Речите на 8-те народни избраници, които взеха думата от тази трибуна по отговора на тронното слово, ми доказаха още веднаж колко близка до сърцето на българския народен представител е външната политика на страната. Предпазливо, в повечето случаи в съвсем кратки пасажки, всеки един от тях оратори спомена за българската външна политика във връзка със съответната алинея в отговора на тронното слово. Когато при изготвянето на настоящото ми изложение аз препрочетох тия пасажки за външната ни политика, можах да установя, че в тях е изчерпано почти всичко, което в днешния момент би могло да се каже върху темата, която ни занимава. Както много сполучливо се изрази г-н Петър Савов, външната ни политика се чертае пред целия свят от една бляскава стрелка, която за наша най-голяма скръб замръзна на датата 28 август 1943 г. Пътят, който тази стрелка показва, е трасиран от великия ни цар-обединител и не може да бъде изменен. Целта, към която води този път, е известна на цял свят също тъй добре, както е известна нам. Г-н министър-председателят я дефинира с класическа яснота и точност на 24 миналия месец, след второто нападение върху София от страна на вражески аероплани, като подчерта, че се бомбардира столицата на един народ, който никому зло не желае и който може би има само една вина, че пазя своите вековни национални идеали и се стреми да получи своите минимални права, като при това нищо чуждо не желае и никога няма да се обърне да посегне към нещо чуждо. („Браво!“ Бурни ръкоплескания)

Тия думи на г-н министър-председателя, които, повече или по-малко, изтъкнато, се чуваха и в речите на народните представители, взели думата по отговора на тронното слово, са едно абсолютно вярно отражение на действителните стремежи на българския народ. Те не са никаква фраза, казана за пропаганда. Те са се откъснали от устата на г-н Божилов като стенование на човек,

който години и години се е стремил да добие правата си пред един върховен аеропог и не е смогнал да бъде правилно схванат и разбран. Няма нищо чудно в това. Българският министър-председател нееднократно е бил шеф или член на български делегации, които са ходили в чужбина, за да бранят българските интереси, така зле засегнати от зловещия договор на Ньойн. Той знае колко пъти в страните на ония, които днес са противници на Оста, България е срещала било презрително равнодушие, било съзнателна враждебност. Това нещо е известно много добре и на мен, тъй като от 1922 г. до 1932 г., като началник на българското комисарство по репарациите, чиято задача бе да се бори против постановленията на договора в Ньойн, и аз имах нееднократно случаи да влизам в състава на български делегации, които отиваха в Хага или Женева, в Лондон или Париж да защитават българските интереси. Бих могъл с часове да ви разправам горчиви спомени от тези мои пътувания. Няма да сторя това, за да не ви отнема времето с възкресяването на една епоха, която, за щастие, е окончателно отминала. („Браво!“ Ръкоплескания) Ще ви цитирам само един съвършено незначителен случай. През 1931 г. придружавах покойния Александър Малинов в Женева, където беше насрочен спорът между България и Гърция по прилагането на спогодбата Моллов — Кафандарис. Дълго време се бори шефът на делегацията ни, за да наложи нашето гледище, а именно, че Гърция, въпреки мораториума на Хувър, който ни освобождава от плащането на репарации, е длъжна да плати сумата, дължима на нашите изгнаници от Тракия и Македония по спогодбата Моллов — Кафандарис. Една вечер, късно, към 12 ч. през нощта, пристигнаха в хотела, където живеехме, един висш чиновник от Обществото на народите, придружен от своя секретар. Висшият чиновник от Обществото на народите отиде при г-н Малинов, за да му предаде някакво предложение на гръцката делегация, а на мене се падна да забавлявам в това време неговия секретар. Слязохме в хола на хотела и чакахме да се свършат горе преговорите. По едно време събеседникът ми, след като се прозина уморено и досадно, се обърна внезапно към мене и каза: „Ние тук от няколко дни насам разглеждаме едни спорове, които имат за предмет стотици милиони, а може би и милиарди златни франка, а вие, българите, от една неделя сте седнали да ни губите времето с един спор, който се върти около мизерната сума от 10 милиона златни франка. Кога ще престанете да ни досаждате с такива незначителни спорове?“ Няколко мига останах, без да мога да кажа дума от възмущение, а след това отговорих: „За човек, който има стотици и хиляди милиони, 10 милиона златни франка са нищо, но за един беден народ, като нашия, те означават възможността да си построим необходимите училища, болници, железопътни линии и т. н.“ Не забравяйте, г-да народни представители, че това ставаше през 1931 г., когато 10 милиона златни франка бяха равни на около два милиарда днешни лева, към които моят събеседник се отнасяше с едно такова презрение, да не му досаждаме с тая сумаща.

С много малко изключения такова беше отношението на чужденците, които имаше да съдят по нашите искания пред Обществото на народите, пред комисията за репарациите, пред смесените арбитражни съдилища, изобщо пред всички международни институти, където се разпъваше България на кръст. Чудно ли е тогава, че външната ни политика е действително закована там, където я остави нашият любим цар-обединител на 28 август 1943 г., т. е. насочена към придобиването на минималните права на България, та да не трябва занаяпред, като сетна сиромашкия, да ходи тя да хлопа по чужди порти и да проси не подаяние ами най-обикновеното връщане на онова, което е безспорно нейно и което все пак е било заграбено от други? (Ръкоплескания)

Г-да народни представители! След този малък увод, който има за цел още веднаж да подчертае онова, което бе казано от вашите говорители от тая трибуна, а именно, че външната политика на

България не е нещо случайно, а органически свързано с неправдите, извършени спрямо българския народ от договора на Ньой; че тая външна политика не е нищо друго, освен израз на една грижа да бъдат запазени интересите на България, и че тя ще продължава да се движи неотклонно в посоките, дадени от царя-обединител, защото нашият народ не може да се откаже от своите идеали и от своето обединение и ще се брани до сетни сили против всеки, който би се опитал да осуети справедливите му постижения („Браво!“ „Вярно!“ Бурни продължителни ръкоплескания) — нека сега, в заключение, ми бъде позволено да хвърля бегъл поглед върху външно-политическия хоризонт на България.

На първо място на този хоризонт се изправя масивният силует на оная държава, на която ние дължим днешното си положение, положение на страната, която, като майка, дълго време отделена от своите деца, успява малко по малко да ги прибере всички под крилото си и да поднови грижите си за тях. Тази държава, която днес така жестоко е нападната от противниците си и която така героически сочи на цял свят стоманената си воля да не загине, а напротив — да победи, е великият германски Райх („Браво!“ Продължителни ръкоплескания), комуто ние дължим дълбока благодарност за всичко, което той направи за нас. Помощта му в нашето дело на обединение ни налага да не забравяме никога, че това, което получихме с подкрепата на великия германски Райх, ние сме го искали с години от други сили, без някоя от тях сили поне да ни обещае, че ще ни го даде, ако не изцяло, то поне отчасти, че г-н Чърчил и г-н Асквит в техните мемоари са признали изрично правата ни. („Вярно!“ Ръкоплескания)

Италия също дълго време бе една голяма сила, по която ние трябваше да нагаждаме компаса на външната си политика. Днес, след събитията от това лято, ние признаваме само оная част от нея, която остана вярна на Мусолини. (Ръкоплескания) Ние се надяваме, че тая нова Италия няма да повтори по отношение на нас някои неприятни грешки от миналото, за които, по понятни причини, няма да кажа дума. („Браво!“ Ръкоплескания)

Нашите добри отношения с Япония и нашата висока почит към тая героична държава са известни на всеки българин, така че е почти излишно да подчертавам с какъв възторг следим ние японските успехи в сферата на Велика Азия, гдето страната на възходящото слънце проявява както военни, така и политически качества от първостепенна величина. (Ръкоплескания)

Друга една държава, която се откроява също на нашия политически хоризонт, е Унгария, с която ни свързва староредно приятелство, основано на взаимно уважение и на голяма общност на интересите. Тази общност на интересите ни кара обаче да се движим по една и съща посока, без това да значи, че в постигане на целите трябва да използваме един и същи метод. Особено отрядна е размяната на културни ценности между двете страни. Наши пиеси и опери се играят в Унгария, унгарски пиеси и опери се играе у нас. Това е най-мощното средство за опознаване и сближение, което ние поздравяваме с най-голямо удоволствие.

По-отсам на кръгозора се очертава Румъния с нейните хубави планини и плодородни и равни полета. Ние не сме забравили, както понякога мислят нашите съседи, помощта, която крал Карол I даде за освобождаването ни през 1877 г. Не сме забравили подслона, даден от Румъния на Ботев, Любен Каравелов и други наши апостоли на свободата. Напоследък към тях причини на признателност се добавиха и други, произтичащи от политиката на Румъния през изминалите 3-4 години. След присъединението на Южна Добруджа към родината ни, станало по доброволно съгласие между България и Румъния се създаде една атмосфера на сърдечно приятелство и разбирателство, в която, уверен съм, ще се разчистят и последните останки от някои стопански спорове, породени след сключването на Крайовската спогодба, голяма част от които се ликвидираха вече с едно специално, известно вам, споразумение от 1 април т. г.

С особено задоволство подчертавам и тук размяната на културни стойности, която е започнала между Румъния и България и която е абсолютно необходима, тъй като ние, за жалост, взаимно не се познаваме достатъчно, вследствие на което не се и достатъчно ценим като народи, допринесли всеки по нещо ценно на световната култура.

Нашите отношения с Хърватско са отлични. За нас е голяма радост, че поглавникът, който винаги се е отличавал с особена симпатия към българите, благоволит да назначи за министър на външните работи г-н д-р Перич, който бе преди това хърватски пълномощен министър в София. Като добавим този факт към съществуващото другарство между хърватския и българския народ, не ще е трудно да се предвиди, че нашите връзки с независимата хърватска държава ще стават все по-тесни и по-тесни. (Ръкоплескания)

Отлични са нашите отношения и със Словакия, тоя културен център на Средна Европа, с който ние сме свързани много отдавна, още от времето на Св. Кирил и Методи.

Г-да народни представители! Край бреговете на Черно море стои изправена заедно с нас една държава, с която ние сме свързани от векове и с която напоследък връзките ни все повече и повече закрепват, тъй като става ясно и за двете страни, че интересите им са общи. Тази държава е Турция, която е първостепенен фактор на Балканите. Ние имаме с нея нещо много общо. Първо, въпреки различията на расите, една общност в нрави и обичаи, която е произтекла от дълговековното ни съвместно живее на Балканския полуостров и от дълговековния ни контакт в областта на материалната и духовна култура. А напоследък между нас израстват една друга общност, също така много важна. То е тъкмо съзнанието, че нито Турция, нито България ламтят за чужди земи (Ръкоплескания), че и двете имат интерес да се запази мирът на Балканите, който мир може само тогава да остане незагаснал, неизнашен, ако Турция и България се изправят всяка

една при своя кръстопът, като будни пазители на този мир. („Браво!“ Ръкоплескания) Всичко, което стана напоследък и в което играеха първенствуваша роля толкова мъдрият и толкова надарен с широк политически поглед председател на турската република Исмет Инюню, проникателният държавник, министър-председателят Сарачоглу и сръчният и дълбок дипломат Нуман Менемджюглу ми позволяват да заключа, че в Турция владее същото схващане относно необходимостта от мир на Балканите, какъвто владее и у нас. А тоя факт е извънредно важен и успокоителен за всички ония, които стоят всред световния конфликт, обзети от хуманното желание той да се свърши по-скоро за най-доброто бъдеще на човечеството. (Ръкоплескания)

С третата държава, която излиза на Черно Море, със Съветска Русия, България поддържа най-коректни дипломатически отношения.

С всички останали неутрални сили българското правителство е в най-добри отношения. Нашата страна въобще все повече и повече става в очите на неутралните една сила, която заслужава особено уважение, благодарение на нейния стремителен културен възход и на нейната предпазлива политика на мир и споразумение до толкова, доколкото мирът и споразумението са съвместими с народната ни чест. (Ръкоплескания)

Г-да народни представители! Аз свършвам това свое кратко изложение. Благодаря ви от все сърдце както за ония упътвания, които ми дадохте, когато вашите оратори говориха по отговора на тронното слово, така и за търпението, с което ме изслушахте. Тая ваша благосклонност, която високо ценя, ще ми даде кураж да продължа своето дело с оная самопожертвувателност и издържливост, която в днешни времена трябва да има всеки министър на външните работи, чиято задача би могла да се дефинира с думите: максимум бдителност и минимум аларми. („Браво!“ Продължителни ръкоплескания)

Председател Христо Калфов: Има думата г-н министър-председателят и министър на финансите.

Министър-председател Добри Божилов: (От трибуната. Посрещнат с продължителни ръкоплескания). Уважаеми г-да народни представители! Едно от добрите повеления на нашата конституция е легнало в членове 130, 133 и 134 — тронното слово, по повод на което се дава възможност на Парламента да се изкаже по правителствената политика и да се разяснят множество въпроси както от страна на Парламента, така и от страна на правителството.

Аз изслушах с внимание изказалите се осем оратора по тронното слово и вземах добра бележка от всички въпроси, съвети и препоръки, които се дадоха. Изказалите се досега трима мои колеги министри улесниха значително моята задача, защото със своите обстоятелни и изчерпателни речи те оставиха за мен много малко да допълня. При все това ще се помъча, без да ви отегча, да кажа няколко думи и аз в допълнение, в заключение на всички тия изказани мисли.

Г-да народни представители! На 28 август т. г. съдбата изпрати на българския народ най-тежкото нещастие, което можеше да го сполети, и то в един от най-съдбоносните и най-решителните за България моменти. Целият народ почувствува, че се откъсва нещо за дълго време незаменно от неговото сърце. Редиците, които посещаваха непрекъснато в поклонение храма „Александър Невски“, редиците, които и сега безброй денем и нощем се отправят към светата Рилска обител; изобилните горчиви съзли, които се изляха, са най-доброто доказателство за тия чувства. Но въпреки това трябва да констатираме, че българският народ, прекарал много тежки моменти и събития досега, намери едновременно в себе си сили и кураж да изживее и това пратено му от съдбата най-тежко нещастие и изпитание. Г-да народни представители! В речите на ораторите се говори твърде много за Регентството и аз няма да се спирам подробно на всички мисли, които се изказаха тук. Длъжен съм обаче да направя една констатация в заключение — че регентите по конституцията упражняват царската власт в рамките, определени от конституцията, но че те не управляват. С това аз смятам, че се изчерпват всички въпроси, които тук бяха, тъй или иначе, повдигнати.

По отношение на външната ни политика вие чухте г-н министър на външните работи, който току-що ви направи едно подробно изложение, което изчерпва изцяло нашата външна политика. Тя е миролюбива. България не желае нито една пращинка чуждо, обаче не дава нито една пращинка свое. (Ръкоплескания) Ние ще пазим с всички сили нашето. Накратко външната ни политика би могла да се изрази с думите, че тя с всички свои усилия се стреми да запази независимостта и благополучието на обединена България. (Ръкоплескания) Миролюбие, крайна осторожност, наблюдателност, както чухте и от устата на г-н министъра на външните работи.

Но, г-да народни представители, нека ми бъде позволено тук, и като българин, и като министър-председател на България, да изкажа пред вас, пък и пред целия български народ, моята дълбока мъка. От няколко страни в света чуждата пропаганда на български ни праща покани: „Опразнете Македония, опразнете Беломорието!“

Д-р Никола Минков: Никога!

Министър-председател Добри Божилов: Та това ли е най-голямото престъпление и най-големия грях, който България е извършила?

Г-да народни представители! Аз ще си позволя да ви припомня, че след последната голяма война, Сърбия от 4 1/2 милиона жители стана 16 милиона. Гърция от 3 1/2 милиона жители стана 8 милиона. И там имаше хора, които не споделяха напълно правителствената политика. Аз поне не знам, не чух никога да каже, че те са взели чужди земи или да ги подканва да ги изпразнят. Това ли е най-голямото престъпление на България, че при едно население от

7 милиона души тя приобщи още 1.300.000 свои сънародници, в името именно на тия принципи, които най-големите световни държавници обявиха — че всеки народ има правото да се обособи в името на своите родови, езикови и религиозни връзки!

България даде в продължение на 600 години стотици хиляди скъпи жертви; България остави стотици хиляди други инвалиди да водят нещастно съществуване. Ние имаме купища кости, натрупани за тия земи, ние имаме реки пролята кръв за тях; ние имаме, ако щете, и грамади документи, които доказват, че тия земи са били български, че имаме исторически права върху тях и че следователно най-скромната политика, най-скромното искане на България е днес да иска в името на тия световно прогласени принципи да има приоритетни при себе си своите братя по род, език и вяра. („Браво!“ Продължителни ръкоплескания)

Аз не зная друга страна, която да има по-скромна политика и по-скромни претенции от нас. Аз не зная друга страна, която да се е задоблила с по-малко, с минималното от човешки права, които трябва да се проявят, и затова аз казвам: не, и хиляди пъти не! България такова хакари не може да си направи. Многократно викове „Браво!“ Бурни и продължителни ръкоплескания!

Д-р Никола Минков: Никога! Който го направи, ще бъде Юда Искариотски!

Министър-председател Добри Божилов: Такова хакари от нас не може да се иска, защото България с нищо не е заслужила това. Българският народ може да е един малък народ, но той е честен, той е мирслюбив, той е трудолюбив, той е готов да се приобщи към общата световна политика, прокламирана именно в името на тия принципи на големите държавници от всички страни. Той е готов да сътрудничи за тази политика, но той хакари няма да си направи, затуй защото народите живеят с душа, със сърце и със съвест. Загубят ли ги, те стават сигурен тор на своите неприятели. („Вярно!“ Ръкоплескания) България няма да се самоубие, защото тя такава участ не заслужава.

Г-да народни представители! Не можем ние да дойдем до това положение, щото да се срамуваме да гледаме гробовете на нашите бащи, на нашите братя, на нашите синове, на нашите близки, паднали за това обединение, да ни казват: вие измените на идеалите на българския народ, вие сте недостойни за духовете на нашите възрожденци. Това никога път, никога не бива да става.

По-нататък, г-да народни представители, искам да се спра с няколко думи на вътрешната политика, която, естествено, е свързана с външната политика. Нашият вътрешен ред обусловя и нашата външна сила и затова към обстойната реч, която г-н министърът на вътрешните работи вчера произнесе, аз не мога да прибавя друго нищо, освен да кажа, че един 8 и половина милионен народ няма да допусне, 900 души нелегални да го позорят вътрешно и външно. („Вярно!“ Ръкоплескания) Ние имаме сили и средства да се справим с тях, защото те са заблудени. Ако те искаха да допринесат нещо по-добро за България, ние можем да ги чуем, ние можем да накажем виновните, ние можем да вземем мерки, но те, както каза и г-н министърът на вътрешните работи, са бандити, чужди ордия, които вредят на България и вътрешно, и външно. („Вярно!“ Ръкоплескания)

По този повод аз искам с две думи да се спра и на това, че често пъти на правителството във връзка с този въпрос се казва, че то или било много слабо, или било много брутално. Г-да народни представители! Нито едното, нито другото е вярно. Правителството изпълни дълга си туй, както му се налагаше от интересите на България. Не можеше правителството да остави на първо място 700 души ученици, изключени за малки простъпки, с огорчена душа да ходят по улиците, да виждат, че са поставени във законите спрямо своите другари и фантазирайки си, че те имитират и следват Ботйов и Левски, като отиват с нелегалните групи. Тези 700 ученици ние ги турихме в гимназиите и казахме на учителите: вие ще отговаряте за тях, това са крехки души, от които може всичко да стане; вие ще живеете с тях, вие ще ги наблюдавате, вие ще носите отговорността за тяхното поведение по-нататък, но ние не бива да ги озлобяваме, да ги огорчаваме повече, защото и те не биха заслужили една по-лоша участ.

Колкото се касае до поканата да се предадат ония, които истински са се разкажили, г-н Христов ви каза вчера, че там правителството искаше да бъде по-благосклонно, за да намали числото преди всичко на тези, които имаха намерение да отидат при нелегалните, а от друга страна, под гаранцията на честни и благонадеждни граждани да турим под контрола една голяма част от тези, които за по-малки нарушения бяха наказани. Аз смятам, че мерките, които взема правителството и по отношение на снизхождението, и по отношение на бруталността, отговарят на тия именно изисквания, които се налагаха в момента. Смятам, че тази страница ще бъде приключена много скоро за честта, за авторитета и престижа на властта в България. („Браво!“ Ръкоплескания)

Г-да народни представители! Аз не мога, като министър на финансите, с няколко думи да не засягна и стопанската политика, граничеща с финансовата политика. В момента два са принципите, които ръководят стопанската и финансовата ни политика. На първо място — най-голямото възможно производство, за да се увеличи националният доход, за да могат да се пренесат по-лесно тежестите на военното време; най-справедливо възможно разпределение на производството; редовно посрещане на дадените купони; борба с всички сили срещу черната борса, която по обективен начин не може да се премахне, защото, ако военното време позволяваше да се произвежда толкова, колкото и в нормално време, условия за черна борса нямаше да има. Но производството е по-малко, повече работни ръце са ангажирани във войската, транспортът е затруднен, по-голяма консумация става от мобилизираните части и безспорно,

налице са всички обективни условия за виреенето на черната борса. Обаче ние с възможните средства трябва да се борим срещу нея.

Втората задача е да можем чрез данъчната система и чрез едно вътрешно самофинансиране, краткосрочно или дългосрочно, да изземем излишната покупателна сила, понеже, безспорно, в никоя страна през време на войната не намериха начин да се намали банкното обращение, тъй като богатата при консумацията отизат в пари; срещу парите обаче не могат да се намерят същите сурови материали, не могат да се намерят същите блага, които в нормално време се купуват, за да може да се запази нормалното съотношение между богатата и циркулацията и парите в циркулацията.

Първата от задачите е предмет на стопанската политика, втората е предмет на финансовата политика. По-късно аз ще се спра специално на финансовата политика, за да кажа, че възможното в туй направление досега е направено.

Повдигна се въпрос да се оставят известни артикули свободни, да не се нормират цените им, защото с туй ставало само едно комплициране на живота, а иначе би могло да бъде по-добре. Г-да народни представители! Към това, което ви каза г-н министърът на търговията вчера, трябва да прибавя, че аз не смея да се реша на такава политика. Права е мисълта, че ние можем да обхващаме най-важните, най-първичните, масово употребявани артикули, а да оставим другите на свобода. Но аз не смея да се реша на това, защото ние сме малка страна. Ние се гледаме с микроскоп, ние се наблюдаваме един друг, ние се познаваме, и най-малкото нещо, което един може да си позволи повече от другите, то дразни, то провокира. И затова не бихме могли по този начин да дойдем дотам, щото най-първичните, най-много употребяваните артикули да ги нормираме, а другите да ги оставим свободни, към които богатите ще могат да стигат свободно, понеже имат повече пари, а бедните не биха могли да правят това. Тази политика именно дразни, тази политика не е добра, особено през време на война, когато духовете на народите не са много спокойни, когато народите стават по-капризни и особено за една по-малка страна, където, както казах, всички се знаят, познават, наблюдават и се дразнят и от най-дребните неща.

Минавам към финансовата ни политика. Аз благодаря, че изказалите се по нея оратори бяха доста благоприятни в критиките си. Благодаря им за това; благодаря и за всичкото съдействие, което досега ни е дадено. Защото ако финансовата ни политика можа досега да постигне някои резултати, то е за това, че тя винаги е била градена върху два големи фактора: първият, това е благословеният български национален труд и вторият, това е добродетелта на българския народ — спесивността. Чрез българския труд и чрез българската спесивност финансовата ни политика можа да направи това, което беше възможно през една такава тежка война.

Г-да народни представители! Аз трябва да се спра и на друг един факт. Аз виждам, чувствавам мъката, смута, който лъхаше от речите и на г-н Иван Петров, и на г-н Димитър Андреев, и на г-н д-р Липовански, и г-н Савов, но доколкото ми е възможно тук само ще засегна този въпрос. С него трябва да се занимаем по-подробно при предстоящите разисквания по бюджета или специално при един друг законопроект. Ние навреме прокарахме закона за военновременните печалби. Аз съжалявам, че с този закон се свързват всички други неприятни неща, които стават в нашето стопанство, и вината за това се хвърля върху закона за военновременните печалби, когато в същност не е така. Наистина този закон не даде много резултати. За 1941 г. той ни даде около 400.000.000 лв.; за 1942 г. ще ни даде може би 800—900 милиона лева. Аз сам не съм доволен от него. Но, г-да народни представители, вие може би знаете с какви мъчнотии има да се справя финансовата администрация при прилагането разпоредбите на закона за военновременните печалби. И после, ако бъдем наясно по самата база, по постановката на въпроса, вие ще видите, че всичко това, което се прави от черната борса, прикриването на суровите материали, продажбата на по-високи цени, продажбата на скрити готови стоки, излезли от едно предприятие — всичко това се туря като пасив за неефикасността на закона за военновременните печалби, когато то трябва да бъде обект на друго преследване или въобще на други действия на стопанската ни политика.

Но нека да ви кажа какви дефекти аз наблюдавам досега от прилагането на закона за военновременните печалби. Защото, г-да, правило е, че колкото в едно такова болно време се прилагат по-строги закони, толкова и по различни начини, тъй да се каже, на законно основание, всеки се мъчи да реагира. Дали трябва да бъде така, то е друг въпрос, но фактът си е факт.

Още от прокарването на закона за военновременните печалби аз започнах да слушам оплаквания от стопански деятели: защо да работим повече; защо да печеля над 300.000 лв., когато ще го вземе държавата; няма стимул, няма смисъл; ще работя по-малко; ще си спечеля само това, което е за мен. От това място аз отговарям на всички тези господа: г-да, грешите, и то много грешите! Ако смятате, че това, което е дадено на държавата в този момент, е напразно дадено, знайте, че един голям държавник в миналото е казал, че в такива времена тези, които имат повече, колкото повече се стараят по-малко да дадат, толкова по-голям риск носят да загубят повече. (Гласове „Вярно!“ и ръкоплескания) В този момент нека всеки да знае, че всяка жертва е малка пред високите интереси на държавата и че, помагайки на държавата, всеки помага на себе си според силите си, за да излезе тя здрава и читава от този световен катаклизъм.

Какво става в същност? На първо място заредиха се безброй предприятия: близки, сестрински, майчински, братски и т. н., за да се разхвърли печалбата, да отиде в няколко предприятия, за да не се достигне до по-голям процент при облагането на военновременните печалби. На второ място хора, които в миналото не са помирисали за благотворителност, сега прибягнаха до нея. Аз помня, че

в комисията уважаемият д-р Петър Шишков стана и ми каза: г-н министре, недейте туря 2% за благотворителност, защото законът ще бъде асоциален! Аз още тогава знаех къде ще избие работата. Наистина г-н д-р Петър Шишков направи това предложение с всичкото благодарство, с всички добри чувства. В същност обаче всеки, който види, че ще плати данък за военновременни печалби, раздразня наляво и надясно и казва: по-добре името ми да остане записано еди-къде си, отколкото да дам на държавата. Предприятия, които от 50 години насам не са помисляли за своя персонал, за жилища за него, за курортни хижи и пр., сега дават 6—10—20 милиона еднократно, за да направят жилища на персонала си, като си казват: ще им създадем удобства и те ще ни бъдат по-привързани, ще ни бъдат благодарни; това е по-добре, отколкото да дадем на държавата. Освен това много богати хора правят дарения на своите чеда от акции, имоти, като дори плащат митата за безвъзмездно придобити имоти. Правят това, за да не се събират много приходи на едно място, а да ги разхвърлят.

Извинете, че ще ви занимавам по-надълго с този въпрос, но аз смятам, че той трябва да бъде ясен на всички ни, защото действително стигнахме до това положение, всички тук да си задаваме въпроса: нали имаме закон за военновременните печалби, как са възможни тези работи! Предприятия с златен капитал, които никога път не са мислили да валоризират своя актив, макар че при първия народен заем им дадохме възможност да валоризират капиталите и да запишат известна част за народния заем, сега масово правят това, за да избегнат голямата рентабилност и плащането на по-голям данък върху военновременните печалби.

Таско Стоилков: Това са позлатените патриоти. Тая категория съществува от освобождението на България.

Министър-председател Добри Божилов: Моля Ви се. — През 1941 г. много основателно ние погледнахме по-снизходително, като предприятия с до 300.000 лв. капитал ги оставихме настрана, не ги обложихме. Между тях обаче има посреднически фирми, които трябва да бъдат засегнати от закона за военновременните печалби, защото реализират милиони печалби от комисии и ги преобрънаха в основен капитал, като по този начин отбягнаха плащането на военновременен данък.

Към всичко това дойде и решението на Върховния административен съд — Административният съд е прав, обаче практически се получи един абсурд — № 3552 от 1939 г., че незаконните печалби, от черната борса, билейки резултат на престъпни деяния, не подлежат на облагане с данък; за тях се налага углавно наказание на общо основание. Много право. Налага се углавно наказание, обаче незаконно придобитите печалби избягват облагането и т. н. и т. н.

Не бих желал да ви занимавам дълго с този въпрос, г-да. Исках само да ви кажа, че трябва да потърсим причините и другите и че трябва да вземем мерки, за да може по-ефективно да се прилага този закон, като сега засега — може би знаете — аз съм внесъл законопроект за неговото продължение и за през 1944 г., който трябва да мине преди 1 януари. Смятам, че след бюджетите трябва специално да се занимаем и да уредим тази материя, понеже основателно се изтъква от някои от г-да народните представители, че стават работи, които дават повод за недоволства и за критики към управлението на страната.

С няколко думи само ще се спра също и на нашата сбиална политика, на която г-н Димитър Андреев, при говоренето си по отговора на тронното слово, се спря специално. Аз може също да не съм доволен от направеното досега, аз може също да желая България да бъде с три или пет века напред; обаче има един принцип на последователност в прокарването и на социалните реформи и особено при военната конюнктура, защото ако галопираме, колата не само може да скърца, но може някъде и да се прекатури. Затова аз ще се задоволя да изтъкна с няколко думи, без да имам за цел да излагам всичко, направено от безпартийните правителства насам, па и от по-рано, в туй отношение, за да се види, че то за нашите възможности, за нашите условия е твърде много.

На първо място, г-да народни представители, малко ли беше един бюджет за народното здраве от 150 милиона лева да отхвъркне за пет години на един милиард лева с тенденция всяка година да го увеличаваме, да го увеличаваме и да даваме все по-големи възможности? Ако вземете трудовите договори, ако вземете отпуската, която се гарантира на работниците, ако вземете всички тези увеличения, които се създадоха даже и за сметка на държавния бюджет, създадените влеснения за майчинство, за многодетните семейства, за пенсии, прокараните принципи в данъчната политика, след като 50 и повече години нищо не беше бутнато в това отношение, грижите за болните, за недъгавите, за даровитите деца и т. н. и т. н. — и аз намирам, че не е направено всичко — съгласете се, че е направено нещо в повече, отколкото в миналото. (Ръкоплескания)

Г-да народни представители! Аз трябва с няколко думи да се спра и на въпроса за чиновниците, който от никога от ораторите не остана незасегнат. Вярно е, че лалената една заплата в повече не разрешава въпроса; вярно е, че българският чиновник изнемогва. Но от туй, което ще ви кажа, ще видите, че действително правителството е живяло ежедневно с този въпрос, защото чиновниците са най-близо до него, защото всички министри чувствуват, че чиновниците са проводниците на политиката на правителството, че те могат да бъдат в едно положение отчайгащо и че в зависимост от това, което правителството направи за чиновничеството, последното ще върне това неколккратно на държавното управление. Но вярно е и друго, че когато ще говорим по този въпрос, не трябва да забравяме, че ние имаме и други грижи, че и чиновниците са български

синове и следователно ние трябва да държим сметка за общия уровень в страната. Един прислужник, един стражар не може да получава повече от един селянин, който работи понякога даже много повече от тях. Може би за длъжностите на средняци и за висшестии ние нямаме вече кандидати, но за нисшите длъжности напливът е голям. Защо? Защото, както знаете, две трети от нашето земеделско население, което е 85% от народа ни, живее от по 15—20 декара при 5—6-членно семейство. Това население завижда и на най-малките държавни служители, от последната категория, че те имат фондиран доход. Селянинът работи от 4 часа сутрин до 10 часа вечер и не може да има това, което има държавният чиновник. Аз не говоря за работниците в градовете, аз говоря за бо̀лшинството от нашите селяни. И при все това ще видите, както казах, че ние сме направили максимум, който може да се направи досега за чиновничеството.

Г-да народни представители! Говори се, критикува се, че имало един проект, който щял да разреши чиновническия въпрос, но че той не бил приет от правителството. Нека се обясним в какво се състои работата. Свива се една конференция, пред която се явяват представители на чиновниците, и изработват един проект, щото туй, което трябва на чиновника, да бъде освободено от данък още от работилницата, от фабриката, да не се плащат никакви мита, да не се плаща никакъв акциз, да не се плащат никакви такси за увеличаване на държавните приходи и т. н. и т. н. Не че тази цифра, която се даваше в този законопроект, 2—3 милиарда лева, мен ме уплаши. Ако чиновническият въпрос ще се уреди с тази сума, нека да я дадем, за да се ликвидира веднаж завинаги този въпрос. Обаче след дълго обмисляне ние дойдохме до убеждението, че с това ще направим само хаос в нашата финансова политика, в нашата финансова система, без да постигнем никакви положителни и сигурни резултати. Защото ако фабриката работи без такси за увеличаване на държавните приходи, отде да сме сигурни, че непременно фабриката ще го даде на чиновника, че непременно чиновникът ще го купи и че като го купи, няма да го препродаде, както имаме случаи с обувката? Откъде да сме сигурни, че онова, което ще внесем от чужбина, непременно ще отиде за чиновниците, та да го освободим от мито, от акциз и т. н. и т. н.? Въобще намери се, че това е една абсолютно невъзможна система.

Но каза се: държавата ще помогне с пари на чиновниците до колкото средствата й позволяват. С пари обаче помощта не е сигурна, защото с една ръка като се дава, с пет се взема. Има случаи даже, когато, след като се даде на чиновника, положението му става по-лошо отколкото е било по-рано. На нека конкретно се постави въпросът, нека чиновническите кооперации кажат: „Това искаме“ и ще го освободим от мито: „Това искаме“ и ще го освободим от акциз, но да знаем кой ще отговаря за това и че действително се иска за чиновниците и ще отиде за тях.

Г-да народни представители! Аз имам няколко бележки, които ще ми позволите да ви съобща, за да видите, че действително нещо е направено, освен даването на едната заплата. Правителството, по подобие на работническите кооперации остави един кредит от 500 милиона лева безплатно за кооперациите, които ще се основат от чиновниците в цялата страна. Учреден е вече междупартийният стопански комитет от представителите на чиновническите кооперации, които трябва да се образуват при всяко ведомство. Извъншен е централен внос на 9.500 вълчени пуловери, които се раздалоха на четирите министерства, за да се разпределят между служителите с външна служба, извън канцелариите. Блокпани са около 55.000 броя трико-ажно облекло, което се възнамерява да се раздаде на чиновнически домакинства и на домакинства на граждански мобилизирани работници. В проект е един централен внос чрез дружество „Импекс“ на 80.000 костюма готови левци, предназначени за държавните чиновници. Доставиха се 22.000 чифта обувки от които 10.000 чифта се дадоха на чиновниците от Министерството на земеделието. 2.000 чифта на чиновниците от Министерството на финансите, други — на чиновниците от Министерството на железниците и пощите и т. н. В един момент, когато Народната банка се преживя за съвоблни девизи, ние можахме да отделим девизи, за да могат тези 22.000 чифта обувка да влязат в страната и се разпределят.

Но покрай грижите за чиновниците правителството, разбира се, трябваше ба̀лшински, справедливо, обективно да мисли и за други среди. Ние не можехме да оставим работническото, ние не можехме да оставим занаятчиите, ние не можехме да оставим и другите слоеве, които също обещава да работят за правителството и искат опешални грижи. Специално за работническите кооперации отпуснахме 100 милиона лева кредит. Дали сме досега 280.000 метра док за работно облекло, каменни въглища, съестни продукти и др. Специално за чиновниците ние сме готови да дадем дървени обувки на всички чиновнически кооперации, а също и на работническите кооперации. В състояние сме да задоволим с дървени обувки всички, а покрай това върви постепенното снабдяване и с другите обувки от странство.

И още един важен факт, г-да народни представители, който може би не се взема под внимание. Вие ще видите от бюджетите, които ще ви се раздадат, до какъв голям размер стигнаха порционните пари — от 18—19 лв. увеличени на 45 лв., а имаме и над 50 лв. Но вън от това аз мога смело да твърдя, че половината от чиновниците са зачислени и на храна при държавата. Ние имаме 30.000 железничари, които под формата на това, че работят половин час извънредно, получават 20 лв. в натура, в храна. Това е един добър обел. По пощите имаме около 3.000 души, поставени също на такива начала. Имам 20.000 стражари, които се хранят в столове в самите караулни помещения. Като прибавим миньорите, служителите по стопанствата, трудоваците и пр., из-

лиза, че половината от държавните служители получават държавна храна.

Аз приключвам чиновническия въпрос с констатацията, че и аз сам намирам, че положението на българския чиновник не е розово, че туй, което сме направили, не трябва да се смята като абсолютно задоволително за всички му нужди. Но искам да подчертая едно, че ние живеем ежедневно с мисълта какво може да се направи за държавното чиновничество, максимум от възможното, без да дразним други съсловия, и под една възможна най-тактична форма ще продължаваме да го правим и за в бъдеще. (Ръкоплескания) Аз смятам, че наскоро ще имаме възможност, при разглеждане на бюджетите, да се занимаем по-обстойно с този въпрос.

Г-да народни представители! Преди да заключа, искам да се спра с по няколко думи и на онези служби, които се числят към ресора на министър-председателя, към Министерския съвет, които под една или друга форма сякаш повече или по-малко засегнати от ораторите по отговора на тронното слово. Такива са Дирекцията на професиите, Върховната и областните стопански камари, организацията „Бранник“, Дирекцията на националната пропаганда, Дирекцията за храноизнос и Върховното комисарство на военновременното стопанство.

На първо време трябва да отговоря на уважаемия г-н д-р Липовански, който започна разискванията по отговора на тронното слово с констатацията, че се създали учреждения, които се дуолират и че от четири години не може да се тури ред. Касае се за Гражданската мобилизация, от една страна, и Върховното комисарство на военновременното стопанство, от друга страна, за които се смята, че се дублират. Г-да народни представители! Трябва да ви кажа, че това не е вярно, защото сферите им са точно разграничени. Това са две учреждения, които взаимно се допълват. Без Върховното комисарство на военновременното стопанство ние не можехме да имаме нито координация, нито експедитивност при изпълнение на взетите решения от Министерския съвет. Задачата на Гражданската мобилизация е да проучва, да анкетира, да консултира и да предлага решения, проекти на Министерския съвет, отговорността по които, приети или неприети — е на Министерския съвет, защото Гражданската мобилизация само предлага. Това, което се реши обаче от Министерския съвет, то трябва да бъде координирано най-бързо, контролирано, изпълнено от Върховното комисарство на военновременното стопанство.

Спомена се също, че е прешка, дето Храноизносът и Върховното комисарство на военновременното стопанство са иззети от Министерството на търговията и прехвърлени към Министерския съвет. Г-да народни представители! Вие знаете, че министър-председателят има хиляди и хиляди други грижи, че той трябва да насочва вниманието си на много страни, а във от това не му липсват и 15-20 делегации всеки ден във връзка с Храноизноса или Върховното комисарство на военновременното стопанство, обаче аз искам да ви убедя в ползата от тая реформа. Може би всичко няма да тръгне идеално — гаранцията за успеха не зависи от туй къде е службата, при кое учреждение — обаче туй, което може да се направи, ще бъде навреме направено, ще бъде бързо и точно направено. Аз смятам, че не бива да се счита като дефект и това, дето и ценообразуването не е отишло от Министерството на търговията към Министерския съвет. То не може да отиде там, защото едно, че Министерският съвет вече е една претоварена централа, и второ, че ценообразуването е във връзка с индустриалното производство и следователно мястото му и за в бъдеще е при Министерството на търговията.

По отношение Дирекцията на професиите не се каза нещо особено, обаче аз все пак искам да подчертая, че работата, която се върши от Дирекцията на професиите, всеки ден се осмисля повече, всеки ден дава по-големи резултати. Касае се за един административен надзор над всички професионални организации, имащи около 600 хиляди членове с 80 хиляди челници; касае се за един финансов надзор над близо 8.000 професионални организации, които в този момент имат средства над един милиард лева; и най-последно касае се за една идейно-надзорна дейност, включително обществено-просветната, и за ръководството на организацията „Труд и радост“, резултатите от която ще има в бъдеще да почувствуваме.

По отношение на трансформирането на търговско-индустриалните камари и дейността, начеваща сега, на Върховната стопанска камара и на областните стопански камари, аз съм оптимист. Аз вярвам, че Върховната стопанска камара и областните стопански камари, ще бъдат организации, които ще ни дават суровия материал за едно социално по-справедливо управление, защото те, които са в контакт с народа, ще могат да изслушват всички, ще могат да проверяват всичко и да ни препоръчват именно това, което са констатирани от тези проучвания между народа.

Не искам особено да се спирам и на организацията „Бранник“, която беше малко засегната в дебатите, защото тя е още в самото си начало, но все пак трябва да ви дам някои сведения за досегашното развитие на тая организация. Тя има 160 браннически дружини с която 50.000 бранници; 128 вени с която 40.000 браннички; 130 орлови дружини с която 50.000 орлета и 750 сборни дружини с която 100 хиляди селски младежи и девойки, или всичко около 1.200 поделения, с която 250.000 младежи и девойки, включително трудовата младеж и бранниците-академици. Със своите всеотдайни прояви дейности досега — дисциплина и строева подготовка, моторно и безмоторно летене, свръзочно и санитарно дело, противовъздушна защита, стрелба, полско обучение, станове, телесно възпитание, спорт и много други дейности — те се явяват действително като подготвители на младежите за войската.

В досегашните прояви на „Бранник“ могат да се намерят дефекти, обаче 6 хиляди бранници и браннички тази година вземаха

участие при прибирането на реколтата. Нека с добри съвети, с честно отношение, вместо с прибързани преценки и присъди, да бъдем в полза на по-голямо развитие на тази организация. (Ръкоплескания)

Г-да народни представители! Аз искам да заключа, като се спра с няколко думи и на въпроса, който ми се отправи от един от ораторите: ще може ли министър-председателят на широките си плещи да понесе всички тежести, които тежат на него? Ако е въпрос за физическите неудобства и измъчвания, те не са важни, те не играят никаква роля. Покрай многобройните задължения и грижи на министър-председателя той ръководи едно от най-трудните и динамични министерства — Финансовото министерство — и тези служби, които ви изброях: Дирекция на професиите, стопанските камари, „Бранник“, Храноизнос, Национална пропаганда — макар и по делегация да е възложена на вътрешния министър — Върховното комисарство на военновременното стопанство и др. Дал ми е Господ здраве още, с всички сили ще работя. (Ръкоплескания и гласове „Браво!“) Но аз смятам, че не тази беше мисълта на оратора, който постави този въпрос, че не в този смисъл ми се зададе този въпрос. И затова аз искам с няколко думи да зачекна идеологията на нашата вътрешна политика.

Г-да народни представители! Както щете, но аз смятам, че това, което много пъти оттук се е казвало — че безпартийният режим не е аполитичен — е вярно и то се установи и в действителност. Г-да народни представители! Аз знам, че има мнозина, които смятат, че след 19 май българският гражданин е станал само производител, консуматор, данъкоплатец. За честта на българина аз не допускам това. Трябва да кажа — както г-н Кожухаров и г-н Петър Савоз казаха, което им прави чест — че днес не се касае за разпределение на министерствата 4 на 3, 2 на 5 и най-подир за „постни и тлъсти дробчета“, но че се касае за едно обществено сцепление, че се касае в тези трудни моменти да дойдат всички добри българи в служба на България.

Е добре, аз съм подал ръка, аз подавам и сега ръка, аз ще подавам и в бъдеще ръка на всеки, който иска да дойде при мене не само да говори по обществени въпроси, не само да ми даде някои съвети или препоръки, но и да направи критики, ако иска да направи такива. Аз ще го изслушам с търпение и спокойствие, както и досега съм правил това. Доказателство за това, г-да народни представители? Нека ми се каже — тук има приобщени и неприобщени народни представители — правил ли съм досега някаква разлика между народните представители, отказвал ли съм на някой народен представител, който е поискал да дойде при мене да говори по стопански въпроси, по обществени въпроси, по общи въпроси в интереса на страната? Ако се е касало за групови и лични въпроси, може да съм ги отминавал. Обаче аз смятам, че никога България не се е нуждала, както сега от съдействието, от сътрудничеството, от всеотдайното служене на всички нейни синове, за да можем да я изкараме на благополучен край. (Ръкоплескания)

Таско Стоилков: Така е.

Министър-председател Добри Божилов: И затова пак повтарям: аз подавам и ще подавам ръка на всеки, който иска да сътрудничи, който иска да помогне на държавното управление, и никой път не сме смятали, че можем и трябва да правим разлика между българите, които искат да помогнат.

Г-да народни представители! На края искам да ви предам какво е разбирането, какво е становището на сегашното правителство, възглавявано от мене, за управлението днес. Управлението в този момент е самопожертвувателност; управлението в този момент е себеотрицание; управлението в този момент в никой случай не е за суета и още по-малко за тщеславие. (Ръкоплескания и гласове: „Браво!“) Управлението в този момент е мъченичество, което ни е завещано от нашия покоен цар-обединител, който беше не само мъдър политик, не само цар-човек, но който до последния момент остана на поста си и умря като мъченик за интересите и за делото на обединена България. (Бурни и продължителни ръкоплескания и гласове „Браво!“)

Таско Стоилков: Бог да го прости!

Председател Христо Калфов: Г-да народни представители! Дебатите по първото четене на проекто-отговора на тронното слово са приключени.

Ще гласуваме. Които приемат на първо четене проекто-отговора на тронното слово, моля, да вдигнат ръка. Пълно мнозинство, Събранието приема.

Министър-председател Добри Божилов: Моля, по спешност, да се разгледа и на второ четене.

Председател Христо Калфов: Г-н министър-председателят прави предложение, по спешност да разгледаме и на второ четене проекто-отговора на тронното слово. Които с-да народни представители приемат това предложение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да докладва.

Докладчик Деян Деянов: (Чете)

„Ваше Царско Височество, Господа Регенти,

Народното представителство Ви благодари за приветствията, които му отправяте, явявайки се пред Народното събрание от името на Негово Величество Симеон II, цар на българите.“

Председател Христо Калфов: Които приемат първия пасаж от проекто-отговора на тронното слово, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Деян Деянов: (Чете)

„Ваше Царско Височество, Господа Регенти,
Народните представители, заедно с целия български народ, горчиво оплакват ранната кончина на своя обичан и мъдър владетел, О'Бозе почившия цар Борис III, който потопи всички българи в неизмерима скръб.

Светлата и скъпа памет на царя-обединител ще пребъде вечно по цялата българска земя, а неговите завети и примери ще вдъхновяват народните представители да продължат с вяра в бъдещето на родината, великото историческо народно дело, за което незабравимият за народа покойник неуморно, предано и с любов работи през целия си живот.“

Председател Христо Калфов: Които приемат втория пасаж от проектоотговора по тронното слово, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Деян Деянов: (Чете)

„Ваше Царско Височество, Господа Регенти,
Народното представителство е доволно, че външната политика на правителството, въодушевявана от желанието да се запази мирът на Балканите, продължава да се провежда в установените вече насоки, защото нейната цел е да осигури интересите на България и да зацъкне обединението на българския народ, постигнато с мощната подкрепа на великия германски Райх и на неговите съюзници, както и с многобройните жертви, дадени досега от българския народ в борбата му за постигане на неговите национални идеали.“

Председател Христо Калфов: Г-да народни представители! Постъпило е предложение от народния представител г-н Петко Стайнов със следното съдържание: (Чете) „В третия пасаж на отговора на тронното слово, вместо думите „продължава да се провежда в установените вече насоки“ и пр., да се впишат думите „ще се старая“.

Има думата народният представител г-н Петко Стайнов.

Петко Стайнов: (От трибуната) Г-да народни представители! Във връзка с висококласната и така интересно казана реч на г-н министъра на външните работи, аз бих искал да направя една проценка на външното политическо положение, като сравня онова положение, в което се намираше страната при по-раншното тронно слово, и положението, в което се намира страната днес, и да видим дали не се налага да променим нашата външна политика съобразно с променените политически и военни обстоятелства.

Г-да! Външната политика на една държава не е решение на геометрическа теорема едно и също за всички векове. Външната политика на една държава не е някаква религиозна догма, която да се налага като дадена свине за всички времена. Външната политика на държавата е един синтез между обстоятелства, сред които има да се развива дейността на държавата, и интересите на народа в държавата. Ако обстоятелствата, ако условията, които са наложили една външна политика, се променят, не са вече налице, ако интересът на народа не може повече да бъде осъществен по начина, по който е било предвидено при другите обстоятелства, то налага се да се види дали не е необходима една промяна, която да отговори на промененото външно и вътрешно положение. Това е едно правило в международното право, наречено *rebus sic stantibus*.

Специално за нас, г-да, от миналогодишното тронно слово до днес, има ли нещо, което да налага промяна на нашата външна политика? Аз категорично отговарям: да.

От миналата година досега по всички бойни театри, след огнени атаки, в които ние вземаме още едно малко мирно и миролюбиво местенце, настанаха опромени промени. Както във военното положение, така и в политическото и дипломатическото положение, настанаха промени.

Най-първо, след огромни сражения на източния фронт, германските войски, които бяха достигнали до Волга, до Сталинград, до Каспийското море и до далечния Кавказ, се видяха принудени да отстъпят от Сталинград на хиляди километри назад.

Председател Христо Калфов: (Звъни)

Някой от народните представители: Но днес настъпват и съ при Киев.

Петко Стайнов: Г-да! Руските войски наблизиха границите на Румъния.

На второ място, англо-американските войски от миналогодишното тронно слово досега очистиха напълно африканския материк от германските и италианските войски и настанаха там свои бази.

Петър Дограмаджиев: Благодарение на предателството.

Петко Стайнов: И нещо повече: те превзеха Сицилия, Сардиния и Корсика и стъпиха на самия европейски бряг, въпреки тъй наречената европейска крепост, като превзеха Неапол, обаче оттам нататък не са мръднали

Един народен представител: А така!

Петко Стайнов: Аз искам да бъда обективен и да подчертая, че не коментирам, а само констатирам събитията.

Но не са само тези два факта — че на руския фронт има огромни промени и на средиземноморския фронт има промени — а има и други факти, които трябва да бъдат отбелязани и да ни накарат да се замислим.

От народните представители: Брей!

Петко Стайнов: Ще спомена за капитулацията на Италия, която стана пак от миналогодишното тронно слово досега.

Петър Дограмаджиев: То е предателството на Бадوليو, не е капитулация.

Петко Стайнов: Италия, една велика сила, най-важната съюзница на Германия, едната половина от оста, наричана едно време стоманената ос Рим—Берлин, тази Италия капитулира, нейната войска отказва да се бие и се стои. По този начин не само че Италия излезе от строя, не само че Германия загуби една важна опора в Европа, но се и разнебити из основа тристранният пакт, най-важният дипломатически инструмент, на който Германия разчиташе в Европа и в света.

Димитър Марчев: Това е предателството на Бадوليو.

Петко Стайнов: Г-да! Ние признахме републиканското правителство на Мусолини, за което правителство още не се знае нито къде заседава, нито къде му е седалището, нито на какво разчита. (Възгрявания от народните представители)

Председател Христо Калфов: (Звъни)

Петко Стайнов: Това правителство, което няма собствени войски, собствен суверенитет, е една фикция. И ние признахме една фикция преди няколко дена като отделна самостоятелна държава, за което и уважаемият министър на външните работи преди малко съобщи. (Възгрявания)

Г-да! Тази фикция не ще излъже никого и не ще може в никой случай да възкреси онова, което е умряло — тристранният пакт.

Таско Стоилков: Ей-й!

Петко Стайнов: А че тристранният пакт е умрял, личи от следното обстоятелство. Ако този пакт би бил жив, то Германия в никой случай не би се решила да признае независимостта на Албания, чиято първа работа беше да се откъсне от Италия, съюзница на Германия от тристранния пакт и от оста Рим—Берлин. Нещо повече. Ако този тристранен пакт беше жив, как ще си обясните вие, че Германия разреши на един съюзник на тристранния пакт да заведе земи, които по силата на тристранния пакт и на оста Рим—Берлин бяха предадени на Италия?

И най-после, г-да, не е ли една заупокойна молитва на тристранния пакт констатацията, излязла от устата на особения пълномощник на Райха за Балканите, д-р Нойбахер? Този доктор Нойбахер заяви напоследък — и го цитирах много сериозни германски вестници — че благодарение капитулацията на Италия — разбирате съюзническа Италия — положението на Югославия и на Балканите се облекчавало, тъй като се турял край на италианския империализъм в тия места. Може ли, г-да, след тия думи да се твърди, че има още тристранен пакт, в който влиза империалистът Мусолини, който довчера е защищавал тези претенции на Италия?

Г-да! Под тая светлина аз виждам, че беше неуместно, гдето нашето правителство преди месец и половина се залови да прави словословие на създаването на тристранния пакт, който фактически и юридически днес не съществува. Г-да! В същност тристранният пакт специално за Европа се очертава в така начертаната ос Рим—Берлин. Щом отхвъркна едното колело на тая ос Рим—Берлин, щом единият съдружник погине, то вече съдружие няма. А съдружие, поради смърт, подлежи на ликвидация. (Възгрявания)

Даже да би имало някакво правителство Мусолини — да допуснем за момент, все пак то не е продължение на старото правителство на Италия. Старото правителство на Италия, което сключи тристранния пакт, беше правителство на краля, а това, което сега Мусолини, като някаква фикция, се мъчи да очертае, подпомогнат от германците, е едно републиканско правителство, за което тепърва ще има да видим, дали може да бъде прието като ново правителство в тристранния пакт. Такова е, г-да, от гледна точка на международното право положението на тристранния пакт и на неговите членове.

Председател Христо Калфов: (Звъни) Г-да народни представители! Нашият правилник за вътрешния ред в чл. 17, алинея втора, гласи: (Чете) „При второ четене на законопроектите говоренето не може да трае повече от 15 минути.“ Г-н Стайнов! Изтекоха 15 минути, отнемам Ви думата.

Петко Стайнов: Не са изтекли още 15 минути. Аз почнах в 6 ч. и 5 м. Имам още 5 минути.

Председател Христо Калфов: (Звъни) Времето Ви изтече.

Петко Стайнов: Г-да! Промяна има във външната политика на Финландия и Унгария.

Председател Христо Калфов: (Звъни)

Петко Стайнов: Дълга да подчертая... (Тропане по банките от народните представители и викове „Долу!“)

Викайте „долу“, но вие ще съжалявате за тия думи. Аз ще кажа една истина. Това са мисли, които българският народ споделя с мене. (Гласове „Долу!“)

Председател Христо Калфов: (Звъни) Нямайте думата, г-н Стайнов.

Петко Стайнов: Друг един факт, г-да, на който искам да обърна вниманието ви, той е, че Германия започна да има ново отношение към малките страни на Югоизтока и ни предлага съюзи, които са във вреда на българския народ и на българската държава. (Гласове „Долу!“)

Председател Христо Калфов: (Звъни)

Петко Стайнов: Германия заяви чрез своя представител и пълномощник за Балканите г-н Нойбахер, че ще третира всички членове на новия съюз еднакво. Къде остана тогава нова Европа, новият ред? (Силни тропания по банките и викове „Долу!“)

Председател Христо Калфов: Моля, г-да квесторите.

Петко Стайнов: Дълга да заявя...

Председател Христо Калфов: Г-да стенографите да престанат да пишат! (Квесторът Кирил Минков поканва Петко Стайнов да слезе от трибуната.)

Петър Савов: Българският Парламент не желае да слуша един агент-провокактор.

Петко Стайнов: (Казва нещо)

Димитър Марчев: Ти си български Бадолио.

Д-р Георги Липовански: Г-н професор Стайнов, отговорете: съгласни ли сте да отстъпим Македония и Тракия? (Пререкание между народните представители Петко Стайнов, Димитър Марчев и др.)

Г-н професор Стайнов! Питам Ви: съгласни ли сте да отстъпим Тракия и Македония?

Петко Стайнов: Какво ще ти отговарям. Ти си избраник на българската полиция, а аз съм избраник на народа. (Възражения и гласове „Позор!“)

Председател Христо Калфов: (Звъни)

Д-р Георги Липовански: Нека да Ви чуе Момчилов!

Председател Христо Калфов: Г-да народни представители! Предложението на г-н Петко Стайнов гласи: (Чете) Вместо думите „продължава да се провежда в установените вече насоки“, да се вишат думите „ще се старее“, с което предложение не е съгласен г-н министър-председателят.

Някой от народните представители: Никой не е съгласен.

Председател Христо Калфов: Които приемат това предложение на г-н Петко Стайнов, моля, да вдигнат ръка. Малцинство, Събраниято не приема.

Които г-да народни представители приемат третия пасаж от проекто-отговора на тронното слово, както се докладва от г-н докладчика, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събраниято приема. (Ръкоплескания)

Докладчик Деян Деянов: (Чете)

„Ваше Царско Височество, Господа Регенти,

С задоволство и вяра народното представителство посреща уверението на правителството, че то прави и ще направи всичко, каквото трябва, за да се запази единството на народа и да се издигне и затвърди още повече неговият дух, за да може народът да посрещне всички събития и да превъзмогне всички затруднения в своя път.

Нека правителството стори всичко възможно, за да осигури вътрешният ред, и нека то не се колебае да вземе най-строги мерки срещу всеки опит, откъдето и да изхожда той, да се смути спокойствието на страната. Ние ще одобрим тези мерки.

Нека правителството продължи да прилага още по-засилено провежданата досега социална политика, като същевременно продължи да насочва своето внимание и все по-големите си грижи към освободените земи. Ние напълно одобряваме тази политика.“

Председател Христо Калфов: Г-да народни представители! По този пасаж е постъпило предложение от г-н Никола Мушанов, което гласи: (Чете) „В проекто-отговора на тронното слово, в четвъртия пасаж, след думите „спокойствието на страната“ да се прибави следната фраза: „В този ред на мисли народното представителство препоръчва на правителството да потърси опора в организирането на общественно-политическите сили в страната.“

Има думата народният представител г-н Никола Мушанов.

Никола Мушанов: (От трибуната) Часът е 6 и 23 минути.

Г-да народни представители! Аз бях особено доволен, когато чух г-н министър-председателя в началото на речта си да казва,

че е разбрал смисъла на разискванията по отговора на тронната реч и съм горчиво изненадан да виждам как обезсмислихме съдържанието на конституцията.

Един народен представител: Кой го обезсмисли?

Никола Мушанов: Сцените, които видяхме тъкмо преди една минута. Това са разисквания по отговора на тронната реч, г-да.

Председател Христо Калфов: (Звъни) Говорете по предмета, за да не се оплаквате после, че времето ви не стига.

Никола Мушанов: Аз зная, че спрямо мене вие сте много строги.

Председател Христо Калфов: Напомням ви правилника.

Никола Мушанов: Правилникът позволява да се говори един час по отговора на тронната реч, а вие на някои оратори дадохте 2 часа да говорят. Не ви осъждам за това.

От народните представители: С наше съгласие.

Председател Христо Калфов: По желание на Народното събрание.

Никола Мушанов: Те са облагодетелствувани! Аз зная старата пословица: „тежко на победените“. (Възражения)

Г-да народни представители! Вие видяхте, че опозицията не можа да се изкаже при разискванията по първото четене на проектоотговора на тронното слово, когато същината на разискванията по отговора на тронната реч е да се чуе какво мисли опозицията върху управлението на държавата. Министър-председателят защити политиката на правителството и един или двама от мнозинството защитиха същата политика. За пръв път аз видях да не се чуе думата на опозицията.

Председател Христо Калфов: Г-н Тодор Кожухаров е ли към приобщените? Колко часа говори той? Не говори ли 2 и 1/2 часа? Тогава защо твърдите, че не сте чули думата на опозицията? Бъдете коректен.

Никола Мушанов: Недейте ме съпоставя с г-н Кожухаров, който е мой приятел и няма да ви упреква, че сте му дали да говори 2 часа. Аз винаги съм поддържал тук, че положението на страната не може да се обрисова за час, час и половина, колкото време се дава на народните представители да говорят. Какво спестихте вие днес, като не дадохте на един народен представител да говори повече от 5 минути? Защо го смъкнахте от трибуната, защо не му дадохте 5 минути да завърши речта си? Но, г-да, недейте ме отлъчва, защото минутите вървят.

За пръв път ние, представителите на опозицията — г-н Стайнов и аз — сме принудени, както виждате, стегнато стеснено, в 15 минути да си кажем думата по тронното слово.

Г-да! Аз по външната политика няма да говоря. По външната политика аз съм говорил 4 години подред. Ще имам случай, като дойде да се разиска бюджетът на Министерството на външните работи, пак да си кажа думата. Няма да говоря по големите въпроси на външната политика, ще кажа само няколко думи върху последните думи на г-н министъра на външните работи: „В днешните времена се изисква повече бдителност, отколкото аларма.“ И аз бих желал тия думи да не се само казват, но да се изпълняват. Мене ми се чини, че алармата е много по-маловажна, когато тя се прави от неотговорни фактори, отколкото когато тя се прави от отговорни фактори. Но мене ми се струва, че много по-добре щеше да бъде, ако аларма не се създаваше в речта на самия министър на външните работи. (Възражения)

Г-да народни представители! Аз взех думата да кажа само няколко думи по вътрешната политика, по един въпрос, който ме засяга лично.

От народните представители: За панихидата!

Никола Мушанов: Няма да се впускам да говоря, както въобще се говори при разисквания по отговора на тронната реч, защото нямам туй време и вярвам, че всички ще ме оправдаете. Но аз искам да отговоря с няколко думи на г-н министъра на вътрешните работи, който засегна един особен въпрос, имащ, чини ми се, политическо значение и засегна мен лично.

Г-н министърът каза една хубава фраза. Той поддържал силна власт, но разделял „сила“ от „насилие!“ Аз бих казал на г-н министъра на вътрешните работи, че силата е оправдана само тогава, когато е в услуга на правото. Там, където силата не е в услуга на правото, тя е насилие. И защото почти 3/4 от политическия режим, който сте установили, е безправен, то всякаква ви сила е все насилие.

От народните представители: Е-е-е!

Министър Дочо Христов: Аз не знам дали не се срамувате от собствените си думи. Повече свобода на вас, които не държите сметка, нито за закон, нито за ред, нито за политическия момент, едва ли би могло да се даде. На вас ви се дава възможност още да съществувате като политически лица. Ако и това не е свобода, ако и това наричате насилие, тогава не зная кое не е насилие! Вие се ползвате с една свобода, вас ви менажираме, защото имаме известен респект към вашето минало. Обаче аз съм го казал във ваше отсъствие, ще го кажа и сега: „Няма да се спра пред нищо,

когато вода борба за запазване престижа и съществуването на България. (Ръкоплескания)

Никола Мушанов: Г-да народни представители! Когато министър-председателят или някой от министрите говори, аз съм имал винаги самообладанието да не прекъсвам. Свидетели сте всички на това мое поведение. Чудя се как тия „герои“ (Сочи народните представители) и особено министърът на вътрешните работи...

Председател Христо Калфов: (Силно звъни)

Никола Мушанов: ... нямат снизходителност към мен, който съм излязъл тук да говоря, когато сте ми определили колко минути да говоря!

Министър Дочо Христов: Герои в кавички са тия, които кощунствуват с паметта на починали. Недейте се подиграват.

Никола Мушанов: Г-да народни представители! Г-н министърът на вътрешните работи оня ден е засегнал един въпрос от политически характер. Той е говорил за една панихида невинна...

От народните представители: А-а-а, невинна!

Никола Мушанов: ... която семействата и почитателите на видни български държавници и общественици...

От народните представители: Искане да се преброят!

Никола Мушанов: ... искаха да направят на 14 ноември. Издадох се некролози, поменичен лист, направи се по религиозния обичай всичко, каквото е нужно, но на 12 ноември вечерта се състоя, че панихидата се запрещава. Г-н министърът на вътрешните работи в речта си по отговора на тронното слово искал особено да се прояви като много силен министър на вътрешните работи с това, че запретил една панихида. Той е казал в речта си, че семействата и почитателите на тия бележити държавници, които и той почита, били кощунствували с паметта на тия покойници, защото искали да направят от панихидата...

Министър Дочо Христов: Не съм казал, г-н Мушанов, за семействата нищо. Казах за вас, казах и за тия, които са около вас, които искат да правят партизанство с душите на тия хора, с паметта им. Аз ще прочета и имената им.

Никола Мушанов: Г-да народни представители и г-н министре! Когато имаме повече време, ще спорим. Сега, моля ви се, не ме прекъсвайте, защото времето ми отива.

Министър Дочо Христов: Аз Ви моля да имате повече уважение към един министър, който е говорил тук.

Никола Мушанов: Аз към този г-н министър, който не уважава честта на най-видните българи, никаква почит не дължа.

Министър Дочо Христов: Аз пък дължа на Вас да кажа следното. Тази телеграма, която получих от Вас, само защото исках да докажа, че не искам да си служа с насилие, аз не я използвах лично против Вас, за да Ви даде този, който трябва заслуженото за този тон арогантен, който Вие държите в нея към режима, към правителството.

Никола Мушанов: Г-да народни представители! Вие виждате, че съм действително в невъзможност да използвам и 15-те минути, които ми дава правилникът.

Един народен представител: Не говориш по въпроса.

Никола Мушанов: Тъкмо за това съм взел думата, да говоря по въпроса.

Същият народен представител: Вятър говориш!

Никола Мушанов: Г-да народни представители! Г-н министърът на вътрешните работи е заявил в речта си, че много от тия, които се титулуват политически водачи, нямали никого след себе си. Много добре. Тогава с кого се борите? С вятър! Ами вие от една страна казвате, че сме искали да създаваме някакво партийно движение, че сме искали да съберем хората си, да ги видим колко са...

Министър Дочо Христов: С вашите последователи се борим, а те са в гората. Нелегалните са вашите последователи. Те вземат кураж от вас. С вашето поведение и държание ги създавате.

Никола Мушанов: Е, г-н министре, много взехте да не знаете що приказвате. Моля, обуздайте малко устата си.

Председател Христо Калфов: (Силно звъни)

Никола Мушанов: Г-да народни представители! Защото ще трябва да свърша, аз ще прочета само протеста, който отправих до г-н министър-председателя и министра на вътрешните работи: (Чете)

„Семействата, приятели и почитатели на бележити общественици и политици покойници, принадлежащи на демократическата

партия в миналото, бяха организирали помен в църквата „Св. седмочисленици“ за 14 ноември т. г.

Всичко бе приготвено за панихидата и беше издаден поменически лист. На 12 ноември вечерта обаче Вие, г-н министре, сте запретили панихидата и тя не се състоя.

Свидетел съм на много беззакония, които се вършат в страната ни, но никогаж не съм предполагал, че представител на държавната власт ще се поругае с паметта на най-видните и бележити общественици и политици, каквито родината ни е раждала! Но героизмът ви няма да победи умрелите. Те ще живеят в съвестта на честните поколения, а вашата постъпка ще остане в историята ни като най-тадната проява на злоба и мъст. Но вие сте проявили и друга доблест. Не сте имали куража да съобщите, че панихидата се запрещава, а сте съобщили, че няма да се състои, за да може да се предполага, че някакви други причини, а не запрещението е причина да се извърши.

Защо не съобщите във вестниците, че е запретена? Това е героизмът ви, нали?

„Като корона на вашата родолюбива и държавническа дейност, вие не сте допуснали да се напечати във в. „Зора“ и невинната статия на г-жа Каравелова по случай панихидата. Действително охранявате държавата от опасни елементи като г-жа Каравелова!

Аз, другар и сподвижник на почти всички, за които се правеше помен, съм дълбоко засегнат в най-нежните си чувства като гражданин и политик, и почитта, която дължа към ония, които са работили за устройството на българската държава и въздигане на обществения морал, ми диктува да ви изпратя дълбокото си възмущение с настоящия си протест. Никола Мушанов, народен представител.“

Какво кощунство сме искали ние, г-да народни представители! Да направим един помен в църквата...

Цвятко Петков: Трябваше в 1933 г. да го направите. (Смях)

Един народен представител: Целта беше да се преброите.

Никола Мушанов: Да се преброим ли? А че ние сме толкова малко, че няма опасност за държавата! Та това е именно противоречието ви. Когато няма човек морална основа, той се много забърква, както се е забъркал и г-н министърът, както сте се забъркали и вие, които ме апострофирате.

От народните представители: Ние не сме се забъркали.

Никола Мушанов: Г-да народни представители! Взех думата да кажа именно тия работи на г-н министра на вътрешните работи.

Аз намирам, г-да, че г-н министърът на вътрешните работи се е свършено загубил. Бързата промяна, която стана в политическото състояние на много българи, ги прави временно да се загубят. И г-н министърът на вътрешните работи днес временно се е загубил, защото властта у нас и особено величието на министерския пост, често пъти заглушава много добри качества у българите.

Един народен представител: От себе си го знаете!

Никола Мушанов: Това временно състояние у него ще мине, но ще остане за него в историята това негово дело, което той ще си спомни тогава, когато неговата съвест няма да е приспана от временното му величие. Той ще си спомни колко должно дело е извършил спрямо паметта на толкова бележити българи, помен на които ние искаме да направим.

От народните представители: Е-е-е!

Никола Мушанов: С тия думи бих свършил, ако г-н министърът днес не ми се закани, като че аз съм водител на бунтовниците, които се ширят из българската държава, и че аз съм трябвало да отговарям за тях.

Е-е, г-н министре на вътрешните работи! Ако въпросът беше тъй прост, ако можех с моята личност да спася спокойствието в страната, много е лесна работата ви: вземете всичките мерки, които искате, с една глава да може да се спасят стотици хиляди в България! Има още по-опасна проява в този Парламент. Тя е в речта на г-н Жика — или Жико — аз съм от Търновско, такава име към нас няма — Струнджев, който в говор си тук е казал: „Едно време в търновските събития режеха бради, обаче в сегашните търновски събития ще се режат глави!“

Жико Струнджев: И вие ще станете причината.

Никола Мушанов: Аз съм взел стенограмите. Той е казал, че нито главата на Мушанов, нито тая на Стайнов ще бъдат пощадени!

Г-да! В Народното събрание членове на болшинството не могат да изказват такива мисли. И аз се чудя как председателят, който е много високателен към други, не е реагирал срещу тия думи на г-н Жико Струнджев.

Обаждат се: Не ги е забелязал.

Никола Мушанов: Недейте приказва, че ще падат глави в България. Те доста падат. Говорете как ще наредим България, та да стърчат главите ни над трупите, и то здрави и бодри.

Жико Струнджев: Вие подготвявате да падат

Никола Мушанов: Защото, ако говорите за глави, които ще се търкалят, то аз, който имам най-малката отговорност в работите, които стават в България, няма да загубя моята, макар че не я желя, защото е вече побеляла.

Тия остраствания съм чувал и друг път. И ми се чини, че много бурните ръкоплекания, които слушах днес, са ръкоплекания, които искат да заглушат собственото ви безпокойство, защото аз зная, че и вие се безпокоите като мене, и повече от мене, и че времената днес са за безпокойство и за сериозно обсъждане на въпросите, а не за разюздаване на стрелите. И аз съм убеден, че младият министър на вътрешните работи, когато слезе оттам (Сочи министерската маса), ще има да се позачерви малко за думите, които е казал от мястото, което той държи днес.

Председател Христо Калфов: Има думата г-н министърът на вътрешните работи.

Министър Дочо Христов: Г-да народни представители! Аз съм длъжен с няколко думи да отговоря на казаното от г-н Никола Мушанов.

Първо, дължа да заявя, че никога не съм бил тъй трезв и с такова самочувствие скромно, както съм сега, когато изпълнявам длъжността министър на вътрешните работи.

Дълга също така да заявя, че властта не ме е заслепила, защото аз никога не съм я търсил.

Дълга още да заявя на всеуслухание, че през моя ум, през моя мозък мина мисълта за министерското място в момента, когато мене ми се съобщи, че съм удостоен с тая чест. Аз не съм драмкал, не съм ходил, не съм молил никого за министерско място и не съм водил борбите, които г-н Никола Мушанов води тук напоследък, без да държи сметка за последиците от тия борби.

Никола Мушанов: Кой води борби, моля ви се? Я ми кажете! Аз протестирам!

Председател Христо Калфов: (Силно звъни)

Министър Дочо Христов: Г-да народни представители! Дълга също така да заявя, че не само вчера и завчера в моето 26-годишно минало на политически деятел, че не само сега, но и утре, когато няма да бъда на това място — аз зная, че тук няма да бъда вечно — аз ще си остана такъв, какъвто съм бил, какъвто съм днес и какъвто ще бъда утре: българин, който поставя над всичко — над личните си амбиции, над личните си капризи и интереси — интересите на България и на българския народ. (Ръкоплекания)

Аз дължа тук да кажа, за да се отбележат в протоколите на Народното събрание няколко думи за тая панихида, за която се говори и за която аз вчера, когато говорих, не исках да влиза в подробности.

Аз зная — имам възможност да зная поради службата, която изпълнявам — всички срещи, всичко казано, всичко нагласено, всичко предполагаемо, във връзка с тая панихида. Аз зная, че се прави една необичайна панихида, за която един от членовете на Светия синод ми каза: „Действително това е една партизанска панихида“. Аз зная, че се прави панихида за Петко Р. Славейков, Петко Каравелов и за още 20 души, с имената на които се търси да се привлече публика; да се привлечат не толкова почитатели на тяхната памет, колкото партизаните на тая предателска политика, която води днес г-н Никола Мушанов. (Ръкоплекания)

Никола Мушанов: Аз протестирам. (Шум и глъчка)

Министър Дочо Христов: Това е само предателство на интересите на българския народ. И аз вземах думата, за да заявя: — след като и трите министерствувания на г-н Мушанов завършиха с катастрофа, никога не съм допускал, че той поне малко поука не е вземал от своята минала дейност, за да разбере, че онова, което казах аз вчера тук, има голямо значение.

Никола Мушанов: Г-н председателю! (Шум)

Министър Дочо Христов: Не е важно, г-н Мушанов, какви събития ще настъпят у нас. Събитията, казах аз вчера, каквито и да бъдат те, ние не можем да ги командуваме, ние не можем да ги създаваме. Обаче тия събития, от които вие се боите и които аз не вярвам да настъпят, налагат на българския народ единство, сплотеност и липса — още един път повтарям — на предателската политика, каквато вие водите. („Вярно!“ Ръкоплекания)

Никола Мушанов: Аз пък държа вас отговорен за тия хашлашки думи. (Възражения)

Министър Дочо Христов: Не ви е срам. Уличник! Само вие обичате България, ние не я обичаме! (Глъчката продължава)

Председател Христо Калфов: (Силно звъни) Моля, тишина г-да! Има думата народният представител г-н Стоян Никифоров.

Никола Мушанов: Значи, не се намериха нито председател, нито министър-председател, които да ме защитят! Аз не съм предател на България! Моля думата за лично обяснение. (Глъчка и възражения)

Председател Христо Калфов: (Звъни)

Никола Мушанов: Моля Ви, г-н председателю, за лично обяснение дайте ми думата за пет минути.

Председател Христо Калфов: Не Ви давам думата за лично обяснение след отговора на министъра, тъй като тоя негов отговор беше предизвикан от Вас.

Никола Мушанов: Протестирам.

Председател Христо Калфов: Имаме правилник. Не може така. (Шумът продължава. Скарване между народните представители Димитър Марчев и Петко Стайнов)

Димитър Марчев: (Към Петко Стайнов) Ти си Бадолои! (Смях и глъчка)

Никола Мушанов: Г-н председателю! Искам думата за лично обяснение.

Председател Христо Калфов: Г-н Мушанов! Аз Ви казах: г-н министърът отговори на обидата, която Вие му нанесохте. Не може след този негов отговор да Ви се дава думата за лично обяснение. Правилникът не позволява това.

Никола Мушанов: А Вие, г-н председателю, не можете ли да спретете един министър, който нарича предател един български народен представител!

Председател Христо Калфов: (Звъни) Моля Ви се.

Никола Мушанов: Какво „моля Ви се“! Глух ли сте? (Силни възражения) Искам да зная глух ли сте?

Председател Христо Калфов: Аз Ви отговорих.

Стоян Никифоров: (От трибуната) Г-да народни представители! Въпреки прекрасните речи от вчера на двамата наши г-да министри — едната по стопанската политика на държавата и другата по вътрешната политика на държавата — въпреки прекрасното изложение, поетично-политическо, бих го нарекъл аз, на нашия уважаем министър на външните работи от днес, въпреки още по-прекрасната стилина, съдържателна и изчерпателна голяма реч на уважаемия наш министър-председател по цялостната политика на държавата, трябва с удивление, със съжаление и скръб да признаем, че, въпреки всичко, пораженската психика на дадени политически среди у нас, особено по отношение пътя на нашата външна политика, не можа да се разсее и тия господа, привърженици на известна политическа категория политики у нас, продължиха да мислят не български и не тъй, както действително О'Бозе почитаният наш цар-обединител мислеше. Само така аз си обяснявам ония приказки, незначителни по естество и съдържание, които уважаемият професор Стайнов дойде да каже от тая трибуна. Само тъй си обяснявам ония приказки, които г-н Мушанов дойде да приказва от тази трибуна по вътрешната политика, заявявайки, признавайки себе си за победен, както той сам се изрази.

Никола Мушанов: За Народното събрание, г-н Никифоров.

Стоян Никифоров: От неговата декларация, че е победен, аз черпя кураж. Вие се боите от външната съвест — казва г-н Мушанов — и въпреки че е победен, той се яви и днес тук, както винаги впрочем от няколко години насам, наметнал тогата на ментор, да чете морал и напътствия на Народното събрание. Ние, г-н Мушанов, наистина се боим и се страхуваме, но се страхуваме преди всичко зетвуй, защото виждаме, че политики от калибър и масщаб като Вас още не са разбрали правилния път, и вътрешен, и външен, на България (Ръкоплекания). И когато ние се боим, че българия като Вас не са разбрали правилно вътрешния и външния път на България, можете да си представите колко много неистина ние се боим, че чужденци, които командуват световните събития, няма да разберат пътя, амбициите, желанията и истинското обединение на българския народ. Ето защо ние се боим, г-н Мушанов. Ние и сега Ви слушаме с търпение и със снисходителност, защото по отношение на Вашите приказки по външната и вътрешната политика Народното събрание досега е проявявало само снисхождение.

Но, г-да народни представители, не е моя задачата, нямайки качеството на министър, да отговарям по външната и вътрешната политика на г-н професор Стайнов и на г-н Мушанов. Ако това, което уважаемите г-да министри им казаха, изясниха, очертах, те не са могли да го разберат, не са могли да видят, специално по въпроса за италианското правителство — защото нашето правителство призна това на Мусолини, имайки то всичките реквизити на едно законно правителство — не е моя задачата, уважаем г-да народни представители, аз да развивам въпросите от външен характер и да разяснявам на господа политиката на правителството тук, както е очертана тя в големите линии и в подробностите, казани вчера и днес. Отбягвайки да влизам в полемика по специалните въпроси, които двамата господа повдигнаха тук, аз свеждам днес моята задача в друг масщаб и други линии.

Г-да народни представители! Бидейки председател на парламентарната комисия по отговора на тронното слово, аз пожелах да приключа дебатите по първото четене на тронното слово, с едно заключително слово, за да обобща и обединя онова, което г-да ораторите казаха по повод проектоотговора на тронното слово. Правилникът обаче — и аз се подчиних на него — не позволява на председателя на парламентарната комисия да приключва дебатите, поради което сега аз, по повод на второто четене на проектоотговора на тронното слово, след като г-да министрите дадоха своите

изчерпателни изложения и отговори на г-да депутатите, ще си позволя, в качеството си на председател на парламентарната комисия по отговора на тронното слово, в няколко само черти, линии, да приключа, защото великият покойник цар Борис III няма засмян и доволен сега на приема в двореца да ми каже: „Драти Никифоров, твоят опус достойно завърши. Аз съм много доволен, че народните представители от XXV обикновено Народно събрание добре чувствуват пулоа на държавата и правилно маршируват по новия път.“ Това са исторически думи, г-да народни представители, които аз исках да отбележа пред вас, да останат те в анализите на Народното събрание за достойното и голямо зачитане, което покойният наш цар-обединител имаше към депутатите на XXV обикновено Народно събрание.

Но, г-да народни представители, ще приключа дебатите и със свито от болка сърце, защото в тия дебати, за голяма моя изненада, чух и политическа ерес, и много противоречия, макар и украсени с много сладки слова. Защото наистина е политическа ерес в медения месец на щастливото и безкръвно за нас обединение на българския народ да обвиниш председателя на XXV обикновено Народно събрание в малодушие, страх и безтактност, че не е употребил Народното събрание като чук в управлението на държавата, за да се повторят историческите дни на Робеспьера и на Стамболова. Робеспьер наистина стовари удара си върху реакцията, но го стовари в името и в защита на революционните идеи за свобода, братство и равенство. Стамболов наистина поведе дружините на българската войска, но ги поведе против детронаторите, превратджите — оръдия на чуждата пропаганда и политика.

Против кого и защо искате вие, г-да оратори, да ни поведе председателят на XXV обикновено Народно събрание?

Тодор Кожухаров: Не исках това от председателя, а го исках от депутатите от болшинството. Не искам да се фалшифицират думите ми.

Стоян Никифоров: Уважаеми г-н Кожухаров, аз много Ви обичам и никога няма да вляза в пререкание с Вас.

Тодор Кожухаров: И аз също.

Стоян Никифоров: Но тази мисъл аз я чух от Вас.

Тодор Кожухаров: (Възразява)

Стоян Никифоров: Аз така Ви разбрах.

Тодор Кожухаров: Правилно цитирате. Вие четете евангелието наопаки, както дявола. (Смях)

Стоян Никифоров: И тъй, г-да народни представители, против кого и защо искате вие председателят на Народното събрание да вдигне депутатите на същото? Против Добри Божилов, нашият обичан министър-председател, на когото — с извинение ще кажа — уважаемият мой приятел и колега Георги Тодоров, който тук с един жест на жрец, който прави заклинания, с един тон в гама недостигната може би от най-добрия тенор на Тулузката опера, заяви, че никому реверанс не прави поради факта, че достоинствата на министър-председателя го поразяват, пречупи и двете си колена и му направи един дълбок реверанс до пояс? (Смях) Против кого искате да ни поведе председателят на камарата? Против другарите министри на г-н министър-председателя Добри Божилов, които упорито, с такт и достоинство бдят върху ресорите си? Защо искате и против тях ние да насочим усилията си на блам или на критика? Против регентите може би, тези, които преди два месеца и половина само единодушно и с акламации Народното събрание избра и им повери държавата и от името на цар Симеон II да я управляват? Наистина те не са тези регенти, които левоничите от Пампорово бяха препоръчали, но — съдба! Г-да народни представители! Vox populi vox dei! Народното събрание пожела и тях избра. (Ръкоплескания)

Тодор Кожухаров: За пръв път констатирам, че сте духовит човек, г-н Никифоров.

Стоян Никифоров: Искам да Ви подражавам.

Тодор Кожухаров: Във всеки случай добросъвестно коментирайте речта на един Ваш другар. Това не е мирово съдилище, това е Парламент.

Председател Христо Калфов: (Звъни)

Стоян Никифоров: Приключвам.

Г-да народни представители! Прологът, който казах, беше необходим, за да успокоя сърцето си и да му дам сила да поеме пак мъката, когато мисълта ми се връща наново към царя-обединител.

В късната есен на 1918 г., когато българският народ прибираще стихията си и свиваше победните си знамена след Ньойския трактат, върнал се унижен и оскърбен, единствената надежда пред неговите незнайни перспективи беше, че на трона на българските царе седна цар Борис III, дете на българската земя. Мартирологията на неговото 25-годишно царуване е пред очите на всички, г-да народни представители! Единствен и само единствен щастлив политически ден за него беше 28 октомври 1941 г., когато от трона си тук, в Народното събрание, пред XXV обикновено Народно събрание, царят на българите обяви обединението на българския народ. С прозрение, в мъдрост и търпение, но при постоянно умствено и физическо напращане, той дочака щастливия за народа ден.

Уви, Богу било угодно да го прибере при себе си, в райските си селения. Оттам обаче той бди пак и винаги ще бди над България. Историкът един ден ще го определи като най-мъдрия между мъдрите, като най-достойния между достойните; учените ще го признаят за гений, а църквата ще сложи около образа му ореола на светия.

Ние малките, за да изразим възторга си от личността и делата на царя-обединител, трябва да извадим всички патетични изрази от лексиконите. Ние малките, за да изразим скрътта си за неговата ранна кончина, трябва да изпишем цялото съдържание на мартирологията.

Ние, народните представители от XXV обикновено Народно събрание, в своя отговор на царското слово сърдечно и топло оплакваме кончината на своя обичан цар Борис III, който тополи всички българи в неизмерима скръб. Неговата памет ще пребъде вечно по цялата българска земя и ние ще се вдъхновяваме от неговото историческо дело. Бог да го прости!

Г-да народни представители! Бог е винаги справедлив и никога не държи в отчаяние. В замяна на голямата загуба той ни даде голямата надежда и упование, като утвърди в здраве и сила царствения син — нашият възлюблен цар, Негово Величество Симеон II, в чието име ние днес отправяме отговора на тронното слово.

Нека Бог опази силите на неговата майка — Нейно Величество Царица Йоанна, за да расте и порастне царят близо до нейното пълно с благородство и добродетели майчино сърце. Нека тя го изучи и възпита да стане той храбър като софийския шоп, трудолюбив като българския селянин, весел и засмян като родопския горянин. Нека го окъе в Дунава, в Марица, във Вардара и Охрида син; нека го захрани с добуджанското жито, с беломорски барбуни и охридска пстърва; нека му постели македонски лен и пиротски килими; нека го изкачи на Балкана и Родопите, на Шар и Пелистер да обхване с поглед цялата българска земя, за която българският народ му дава клетва, че ще я пази и брани, докато порастне.

Г-да народни представители! Към пасажа в отговора на тронното слово за външната ни политика, казах, няма да добавя нищо повече от това, което прекрасно изложи нашият министър на външните работи. Но понеже все още по вътрешните линии и до сежко вътрешната политика ние нямаме разбирателство, нямаме единство и не можем да се убедим, че действително режимът има своя идеология правилно отправена, целесъобразно насочена и авторитетно дадена за интересите на българския народ, позволете ми с няколко думи да прибавя и аз нещо към пасажа, който засяга вътрешната политика.

Нашето управление има подбрана администрация и полиция с задача да утвърди спокойствието на народа и вътрешния ред. Г-да народни представители! Отраженията от фронтовете, злокачествената пропаганда, понизената психика и себичното и користолюбие на болшевишката идеология от нашата карьеристична интелигенция увлякоха и пратиха в шумата 1.600 наши младежи, както каза г-н министърът на вътрешните работи, които се таксуват като предвестници-апостоли на новия комунистически строй у нас. Велика заблуда и корисни лични потъзновения движат тази акция. Един малък паралел с няколко само думи — както виждате, аз минавам бегло въпросите — за да бъде изяснена идеологията, която, от името на болшевишка Русия, се роди у нас.

Г-да народни представители! Революционният режим на Сталин, който — не може да се откаже — даде сила и мощ на руската държава, постигна това с предпоставки чужди на нашия народ, защото в Русия той утвърди класовата диктатура чрез терора на едно малцинство; той иззе личното благосъстояние и приноси индивида, за да облагодетелствува държавата; той употреби престъпния метод на заточение в Сибир на всичко идейно неблагоприятно. Ние имаме всичкото основание да отречем болшевишката като идея, защото нашият национализъм, без да приспособява методите на болшевишката и без да унищожава личността, дава по-резултатни последици за държавата. Аз съм от тези, които мислят, че след войната болшевишката ще реформира своята идеология и ще се нагоди към идеята на национализма — нашата, днешната идеология на режима. Той ще вземе от нас тая идеология, както някога Русия взе от нас религията и писмото. Полезно е Вътрешното министерство чрез своите органи и полицията да внуши на нашите идейни комунистически централи, че болшевишката няма да измести в България идеята на национализма, защото болшевишката е по-слаба доктрина и че е безполезна, поради карьеризъм, да праща по шумата нашите младежи.

Г-да народни представители! Без да се спирам върху политическата ерес, която пак от тази трибуна се каза, че режимът няма идеология, а народът няма дух, че управлението виса във въздуха, че между управлението и народа имало празно пространство, че държавата в лицето на Министерския съвет нямала ръководство, че е нужна някаква национална концентрация, изградена чрез участието в управлението на шефовете на бившите партии, ще кажа само, че по всички тези въпроси има изобилна литература и че много пъти тук от тази трибуна се е говорило и са се давали напътствия. Аз бих препоръчал на тези господа, които още не са разбрали идеологията на режима и неговия път, да прочетат, да проследят и да проучат още един път речите на г-н Георги Кюсеианов, на г-н проф. Богдан Филев и на г-н Добри Божилов, наши министри-председатели, които нееднократно са разглеждали и разчленили, разисквали, уяснили и утвърдили пътя на режима и цялата особеност на безпартийния режим, за да видят защо изоставихме партиите и защо приехме безпартийния режим. Нашият режим има прекрасна идеология и Министерският съвет я провежда на дело добре.

Г-да народни представители! Завършвам. Нека със спокойствие и с такт — защото времето е много бурно и тежко — в единение

и съгласие, при добра воля и с готовност, да носим в сърцата си паметта на великия покойник — цар Борис III и неговия завет: „Да пребъде в щастие и завинаги обединена България“. (Ръкоплескания)

Председател Христо Калфов: Г-да народни представители! Ще ви прочета още веднаж предложението на г-н Никола Мушанов. Г-н Никола Мушанов предлага в проекто-отговора на тронното слово, в пассажа по вътрешната политика, след думите „да се смути спокойствието“ да се прибави следната фраза: „В този ред на мисли народното представителство препоръчва на правителството да потърси опора в организирането на обществени и политически сили в страната“ — с което предложение г-н министър-председателят не е съгласен.

Които приемат това предложение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието не приема.

Петко Стайнов: Искам да направя предложение, г-н председателю.

Председател Христо Калфов: Моля Ви, бъдете коректен. Вашето предложение, г-н Петко Стайнов, е по пассаж трети, а ние сме на пассаж четвърти. Поправете се.

Петко Стайнов: Или има правилник, който стои над всички нас, или няма!

Председател Христо Калфов: Елате си вижте предложението. Вие сте дали предложение по пассаж трети, а ние сме на пассаж четвърти от проекто-отговора на тронното слово. Пасаж трети от същото е вече приет и не може да се връщаме на него.

Петко Стайнов: Ето ми предложението. (Отива към председателското място)

Председател Христо Калфов: Които приемат пассаж четвърти така, както се докладва от г-н докладчика, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Петко Стайнов: Това е едно насилие над Парламента. (Смях) Никой не мисли за правилника. Ще дойде един ден да съжалявате. Или има ред и правилник, или сме една тълпа. (Смях. Напуска заседателната зала)

Докладчик Деян Деянов: (Чете)

„Ваше Царско Височество, Господа Регенти,

Народното представителство вижда с радост, че родната войска, обкръжена от нашата и на целия български народ обич, стои бодро на своя пост и е готова да защитава границите на обединена България.

Народните представители, затрогнати, че тя се вдъхновява от високите идеали и традиции на нашето бойно минало, са доволни и се радват, че при непрестанните грижи на правителството, войската продължава неуморно да усъвършенствува своята подготовка и да засилва своята мощ“.

Председател Христо Калфов: Които приемат пассаж пети, така както се докладва от г-н докладчика, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Деян Деянов: (Чете)

„Ваше Царско Височество, Господа Регенти,

Волята на българския народ е насочена към духовен възход. Народното представителство с готовност ще подпомогне всички усилия на правителството за правилното развитие на народната просвета и култура, за да закрепне още по-мощно българският национален дух.

Народните представители енергично ще подкрепят усилената работа на правителството, която чрез справедливо правораздаване се стреми към още по-пълното затвърдяване на установения правов ред, с цел да се задоволи чувството на правда и се заякчи още повече връзката между народ и държава.“

Председател Христо Калфов: Които приемат пассаж шести, така както се докладва от г-н докладчика, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Деян Деянов: (Чете)

„Ваше Царско Височество, Господа Регенти,

За да се утвърдят основните начала на финансовата политика на правителството, за здрава национална монета, икономии на средствата във всички области, социална справедливост при облаганията и данъците, народните представители ще подкрепят най-енергично правителството, за да не се позволят никакви смущения в финансовия живот на страната.

Народното представителство ще подпомогне правителството да стори всичко необходимо, за да посрещне нарастващите нужди на държавата и народната отбрана чрез средствата на бюджета или с вътрешно самофинансиране, защото световната война продължава да бушува с неотслабваща сила и предизвиква напрежение на държавните финанси и народното стопанство.“

Председател Христо Калфов: Които приемат пассаж седми, така както се докладва от г-н докладчика, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Деян Деянов: (Чете)

„Ваше Царско Височество, Господа Регенти,

Народните представители с задоволство посрещат проявите старания на правителството за народното ни стопанство в неговата цялост. Те ще одобрят всички мерки на правителството, с които то ще насърчи, подпомогне и ръководи земеделието, търговията, индустрията, занаятите и труда, за да бъдат и останат единни и сплотени в трудовия фронт на нацията създателите на стопанските блага. Мероприятията на правителството, чрез които то ще се стреми да засили производството във всички области на стопанския живот, да даде по-справедливо и навременно разпределение на суровите материали и добитите продукти, както и да поддържа справедливи и устойчиви цени, за да увеличи националния доход и да се повдигне стопанската мощ на народа, се посрещат от народните представители с задоволство.

Народните представители ценят и одобряват желанието на правителството да повдигне българската материална култура на по-голяма висота и са доволни, че благоустрояването на страната ще продължи, за да се създадат по-добри условия за благополучие и благоденствие на българския народ.“

Председател Христо Калфов: Които приемат пассаж осми, така както се докладва от г-н докладчика, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Деян Деянов: (Чете)

„Ваше Царско Височество, Господа Регенти,

Народните представители ще следват заветите и политическите разбирания на О'Бозе почившия цар Борис III обединител и най-трижлив ще проучат всички мероприятия, които правителството ще предложи през V редовна сесия на XXV обикновено Народно събрание, с вяра в божията премъдрост, за да ни вдъхновява и ръководи в нашата тежка и отговорна работа за България.

Да живее Негово Величество Симеон II, цар на българите!

Да живее Нейно Величество царицата-майка!

Да живеят регентите!

Да живее България!“

Председател Христо Калфов: Които приемат пассаж девети, така както се докладва от г-н докладчика, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Текстът на отговора на тронното слово е окончателно приет. (Ръкоплескания)

Г-да народни представители! Поради напредналото време ще трябва да прекратим заседанието.

За идното заседание, утре, петък, 15 ч., в съгласие с правителството, предлагам следния дневен ред:

Одобрение на предложенията:

1. За одобрение 129. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 28 април 1943 г., протокол № 62 — относно договора за екстрадиция между царство България и великия германски Райх.

2. За одобрение 1. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 24 август 1943 г., протокол № 117 — относно споразумението за имуществено-правното уреждане на изселването из България на лица от германски произход.

3. За одобрение 18. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 6 юли 1943 г., протокол № 98 — относно конвенцията между царство България и великия германски Райх за правна защита, съдебна помощ и за уреждане на други правни отношения по въпроси на гражданското и търговското право, както и относно освобождаването от задължението за заверка на документи.

4. За одобрение подписаната в София на 18 април 1943 г. спогодба за плащанията между България и Финландия.

5. За одобрение подписаната в Братислава на 8 септември 1943 г. спогодба за търговския обмен и отнасящите се до него плащания между царство България и Словашката република.

6. За разрешаване на руските манастири, скитове и килии в Света гора да изнесат разни хранителни продукти без заплащане износни такси и други.

7. За освобождаване от вносно мито и др. автомобилна кола „Мерцедес“ № 112.

8. За освобождаване на 100.753 кгр. печатарска хартия от вносно мито и др.

9. За одобрение 67. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 19 ноември 1943 г., протокол № 164 — относно покупката и вноса на 500 коча от расата „Мерино-флайш“ и пр.

Първо четене на законопроектите:

10. За допълнение на закона за облекчение материалното положение на държавните, общинските и други служители в царството.

11. За изменение и допълнение на закона за Военно-морското на Негово Величество училище.

12. За извънреден бюджетен кредит по бюджета на Министерството на земеделието и държавните имоти за 1943 бюджетна година, в размер на 45.000.000 лв.

13. За разпространение на бързорастящите горско-дървесни видове.

14. За прехвърляне собствеността на стопанството „Минкова махала“ от Българската земеделска и кооперативна банка на Министерството на земеделието и държавните имоти.

15. За допълнение на закона за санитарно-ветеринарната служба.

16. За отчуждаване от държавата на минни концесии и периметри за нафтошисти.

17. За изменение и допълнение на закона за експлоатация на кариерите.

18. За разрешение на минното индустриално стопанско предприятие при Министерството на търговията, промишлеността и труда „Солоподем“ да сключи заем от Българската земеделска и кооперативна банка в размер на 250.000.000 лв. под гаранция на държавата и пр.

19. За изменение и допълнение на закона за учредяване на Дирекцията за електрификацията на Северна България.

20. За периодичния печат.

Второ четене на законопроектите:

21. За отстъпване даром от държавата на Българската национална спортна федерация покрит недвижим имот в София.

22. За отстъпване от държавата на Съюза на бойците от фронта в България държавен покрит недвижим имот в София.

Който г-да народни представители приемат този дневен ред, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Затварям заседанието.

(Затворено в 19 ч. 16 м.)

Председател: ХРИСТО КАЛФОВ

Секретари: { СТЕФАН БАГРИЛОВ
НИКОЛАЙ СУЛТАНОВ

Началник на Стенографското отделение: ДОНЧО ДУКОВ